

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Dato
03.03.2026

Høringssvar - forslag til endringer i folketrygdloven og arbeidsmiljøloven om medvirknings-, aktivitets- og tilretteleggingsplikten mv. ved sykefravær

Mental Helse er Norges største bruker- og medlemsorganisasjon innen psykisk helse. Med over 11.000 medlemmer fordelt over hele landet bidrar vi til å skape gode møteplasser og drifter relevante tjenester og prosjekter som bidrar til bedre psykisk helse. Vi drifter landets største døgnåpne hjelpetelefon (116 123) og chat som mottar 300 000 henvendelser i året. Våre 350 brukerrepresentanter bidrar til høy brukermedvirkning i helsetjenestene. Våre lokallag drifter over 150 møteplasser over hele landet. Mental Helse er også ansvarlig for Norges største folkehelsekampanje om psykisk helse – Verdensdagen for psykisk helse.

Mental Helse støtter at vi skal ha et velfungerende arbeidsliv og et bærekraftig velferdssystem. Spesielt arbeidet med å hjelpe de med helseutfordringer til å stå i arbeid, eller komme tilbake til arbeid er viktig for oss. Samtidig er vi usikre på om innstramming av regelverket er riktig medisin. Mental Helse ser alle utfordringene som NAV, arbeidsgivere og arbeidstakere står i ved sykefravær og har god forståelse for at det kan være behov for tydeliggjøring og klargjøring av både regler og metoder. Samtidig ser Mental Helse flere utfordringer med denne innstrammingen.

Ett ankepunkt er en skjevhet i den foreslåtte innstrammingen. Mental Helse registrerer at pliktene for begge parter skal synliggjøres og tydeliggjøres, men samtidig foreslås en forsterket medvirkningsplikt for arbeidstager hvor man plikter å utføre annet arbeid enn man er ansatt for. Mental Helse anser at det er et viktig poeng å komme seg tilbake i arbeid, men tror ikke at en plikt til å utføre annet arbeid er riktig medisin. Da skulle kanskje heller pliktene legges til arbeidsgiver, slik at de plikter å tilby egnede oppgaver til den sykemeldte for å hjelpe dem tilbake til arbeid. Mental Helse registrerer at det også foreslås en «endring» for arbeidsgiver, ved å presisere at tilrettelegging kan være av varig karakter. Men denne «endringen» presiserer kun at arbeidsgivers plikter gjelder så lenge sykemeldingsforløpet varer – og den plikten ligger allerede i dagens ordning. Så her ser vi at den største delen av ansvaret legges til den sykemeldte, noe Mental Helse ikke kan støtte.

Et annet ankepunkt gjelder den manglende differensieringen i regelverket. Det er mange ulike årsaker til sykefravær, mer eller mindre synlige eller enkle å forholde seg til. Det er for eksempel store forskjeller i varighet, omfang, synlighet og mellom kjønn. Mental Helse er bekymret for at den foreslåtte innstrammingen ikke imøtekommer utfordringene rundt disse ulikhetene. Spesielt for mennesker med usynlige lidelser med lang varighet eller store implikasjoner.

Et tredje ankepunkt er at for mange psykiske lidelser er det svært vanskelig å forutsi forløpet, både i forhold til hvor lenge man vil være sykemeldt og i hvilken grad. Det vil i mange tilfeller være helt umulig å kunne forutsi varighet av sykemelding og et krav om dokumentasjon vil i mange tilfeller være umulig eller i beste fall meningsløst. Sykdomsforløpet er uforutsigbart og vil kunne svinge i stor

grad, behandlingen kan ta tid og funksjonsevnen kan variere betydelig fra dag til dag. Et annet viktig poeng her er at kroniske lidelser ikke kan ha som mål at man skal bli frisk eller være 100 prosent tilbake i jobb, her må man igjen utøve skjønn og kunne ha alternative mål.

Mental Helse vil også peke på at det er store forskjeller mellom kjønnene ifht psykisk helse og helseadferd. Kvinner er overrepresentert i sykemeldinger for psykisk (u)helse og bruker helsevesenet i stor grad. Menn bruker i langt mindre grad helsevesenet og er overrepresentert i selvmordsstatistikken. Menn og kvinner velger fremdeles ulike yrker, kvinner er overrepresentert i yrker med høy belastning og lav fleksibilitet. Kvinner er også oftere sykemeldte i livsfaser med omsorgsansvar parallelt med yrkesdeltakelse. Disse forskjellene er det viktig at man tar hensyn til og justerer reglene deretter.

Aktivitetsplikten anser vi som et riktig og viktig virkemiddel. Samtidig må det være muligheter for individuell vurdering. Evnen og muligheten til å stille opp og være aktiv er ikke lik for alle, og ikke lik til enhver tid. Ved psykiske lidelser vil funksjonsnivået kunne svinge i stor grad – til og med på daglig basis. Hvis krav om aktivitet kommer på et tidspunkt med lavt funksjonsnivå kan det føre til en forverring av tilstanden, heller enn motsatt. Mental Helse mener derfor at faglig skjønn og individuell vurdering må være det førende prinsipp, ikke et standardisert krav til aktivitet.

Endringsforslagene innebærer å skulle gi tydeligere reaksjoner, herunder stans i sykepengen, ved brudd på medvirknings- og aktivitetsplikten. For personer med psykiske lidelser kan dette skape betydelig utrygghet, og Mental Helse er bekymret for at dette kan ramme personer med psykiske lidelser uforholdsmessig hardt. Mange opplever allerede å møte skepsis og måtte legitimere en usynlig sykdom i møte med arbeidsgiver og systemet. Frykt for økonomiske konsekvenser kan føre til forverring av tilstanden eller føre til at den sykmeldte presser seg unødig, med risiko for forverring og lengre fravær.

Mental Helse er redd for at et system som i større grad skal basere seg på sanksjoner vil bidra til å skape konflikt og mistillit, beskjednen som sendes ut er at «vi stoler ikke på at du gjør en innsats for å komme tilbake». Dette vil med stor sannsynlighet medføre redusert åpenhet og økt psykisk belastning. Vi mener terskelen for stans i sykepengen må være høy, og at «rimelig grunn» må forstås bredt, særlig ved langvarige og svingende tilstander. Vurderingene må være individuelle og helhetlige, og sanksjoner må benyttes med stor varsomhet. Mental Helse ønsker seg et system som formidler «vi skal ta vare på deg i denne situasjonen» heller enn «vi stoler ikke på deg», dette tror vi vil være med på å bygge tillit og få folk raskere tilbake i jobb.

Med vennlig hilsen

Ole-Marius Minde Johnsen /s/

Landsleder

Linda Berg-Heggelund /s/

generalsekretær